

גוט שבת Gut Sábész

21. évfolyam 12. szám • Ára: 330 HUF • כ"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 15:37 • כ"ב כסלו תשע"ט • 2018. 11. 30. • פרשת וישב • Szombat kimenetele: 16:47

Hitközség a családok szolgálatában

November 21-én a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) tartott műhelykonferenciát *Egyházak a családok szolgálatában* címmel. A program megnyitásként beszédet mondott *Novák Katalin* család- és ifjúságügyért felelős államtitkár, *Soltész Miklós* egyházi, nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkár és *Balog Zoltán* miniszterelnöki biztos. A konferencián a történelmi egyházak képviselői szólaltak fel, bemutatva a családokért végzett szolgálatukat. A zsidó közösségeket *Köves Slomó* rabbi képviselte, bemutatva a zsidó vallás családcentrikus világképét és azt a munkát, a magyarországi Chábád mozgalom és az EMIH a családokért, a közösség pilléréiért tesz.

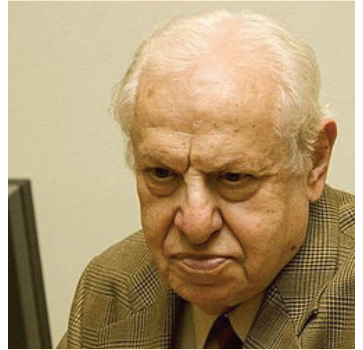
A konferencia második részében egy-egy programot mutattak be az egyházak. Az EMIH

családokért végzett munkáját *Szilágyi Nóra*, a CEDEK Izraelita Szeretszolgálatának vezetője ismertette. Beszédét az esküvőn elhangzó egyik áldással vezette be: „Hadd örüljön és vigadjon, aki gyermektelen volt, mikor gyermekei örömben öszszegyűlnek nála! Áldott vagy Te, Örökkévaló, aki Ciont megörvendeztetni gyermekeivel!” Ezután ismertette a 2015-ben életre hívott szeretetszolgálat eszmei hátterét és munkásságát: „A CEDEK célja, hogy minél több rászorulónak: betegeknek, időseknek, fogyatékkal élőknek valamint családoknak, hátrányos helyzetűeknek és hajléktalanoknak nyújtson segítséget nemre, korra és származásra való tekintet nélkül. A cedekek jelentése »igazság«. Az igazság nem az egyetlen, hanem a legmagasabb rendű tulajdonság, amelyet Isten az embertől kíván. Hiszen azért

teremtette Isten az egyik embert gazdagnak a másikat szegénynek, hogy saját magunk közt tegyünk igazságot, segítsük a rászorulókat.” Miután bemutatta néhány család történetét, akiknek a segítségére kiemelt figyelmet fordítanak, ismertette a családok széles körét segítő kampányait kezdve a tűzifa osztástól a népkönyha üzemeltetésén át az állami gondozott gyerekek segítéséig.

A tikuon olám, a világ jobbitása fontos alapelve a zsidóságnak, mely a minket körbevevő társadalom segítésére szólít. Az EMIH emellett a közösségen belüli segítséget is szem előtt tartja. Legyen szó családi sábatonok szervezéséről, kóser étkeztetésről vagy vasárnapi iskoláról, az EMIH igyekszik megteremteni azt az infrastruktúrát, ami egy zsidó család életéhez elengedhetetlen.

Elhunyt Randolph L. Braham

Elhunyt Randolph L. Braham történész. A holokauszt egyik legnagyobb ismerőjét és kutatóját 96 éves korában érte a halál. Az erdélyi születésű tudós New York-i CUNY, a New York-i városi egyetem, a CUNY professzor emeritusa és a New York-i Rosenthal Intézet igazgatója volt.

Braham, akinek szülei Auschwitzban haltak mártírhálált, holokauszt-túlélőként vándorolt ki az Egyesült Államokba, és elévülhetetlen érdemei vannak a magyarországi holokauszt-kutatásban. Nagyrészt neki köszönhetjük, hogy ilyen széleskörű tudásunk van a Vészkorszak eseményeiről: mind a hazánkban, mind a környező országokban történekről.

Több, mint hatvan könyve jelent meg, ezek a holokauszt-kutatás alapját képezik, közülük is kiemelkedik a *Magyar holocaust (A népirtás politikája)* című műve, ami alapvetése a nemzetközi holokauszt-szakirodalomnak. 1979-ben részt vett az első amerikai holokausztmúzeum megalapításában Washingtonban.

Egyházak a családok szolgálatában – Fotó: KINCS

Hetiszakasz

József, a szolga

Szakaszunkban – *Vájésév* (1Mózes 37-40.) – a fiatal József megutáltja magát testvéreivel, akik halálhírét költik, és eladják őt vándor kalmároknak, akik Egyiptomba viszik, ahol házi-szolga lesz Potifár, a Fáraó egyik főembere házában. Közben Jehudá eltávolodik testvéreitől,

önállósítja magát, megnősül és három fia születik, akik közül kettő meghal. József közben Egyiptomban emelkedik a ranglétrán, Potifár házában vezetője lesz, majd annak felesége szemet vet rá, és amikor nem sikerül elcsábítania – megvádolja és börtönbe juttatja.

Zsidó híradó

Hanukai egység: önvédelemtől a közösség védelméig

Megjelent az *Egység* magazin 112. száma Hanuka ünnepe alkalmából.

„Hanuka ideje különösen alkalmas az önvédelemmel kapcsolatos témák számára, hiszen a makkabeusok lenyűgöző bátorsága, élni akarása, küzdő szelleme példaértékű mindannyiunk számára. Matitjáhu főpapnak és fiainak a története arra tanít minket: bár való igaz, hogy mindannyiunknak meg kell halni egy napon, ha lehet, ezt ne úgy tegyünk, hogy önként megadjuk magunkat az ellenségünknek – legyen az egy leküzdhető betegség vagy egy fegyveres. Vigyázzunk magunkra – vigyázzunk egymásra! „Őrizzétek lelketeket...!”

– olvasható a főszerkesztő köszöntőjében. A lapszám a zsidó önvédelmi csoportoktól a Moszad izgalmas történeteinek át egészen az oltások háláchájáig vezet bennünket. Szalai Kálmán napjaink önvédelmébe vezet be bennünket: a Tett és Védelem Alapítvány titkárát a szervezet nemzetközivé válása kapcsán kérdeztük.

Folytatjuk barangolásunkat a pesti mikvék történetében, megtudjuk, hogyan készültek elődeink a Hanukára, vagy hogy miért mondják, hogy a zsidó nép olyan, mint az olajfa. Megemlékezünk a Kristallnacht borzalmairól és megtudjuk, ki volt valójában Meir Káháne.

Mindig van egy nagyobb terv

József élete – amelynek egy része eheti tórai szakaszunkban kerül elmesélésre – első ránézésre szomorú, tragikus események sorozatának tűnik. Édesanyja, Ráchel, már fiatalakorában meghalt. Idősebb testvéreivel való konfliktusa akkorára duzzadt, hogy bátyjai végül rabszolgasorba taszították Józsefet. Ezt követően további szomorú események ahhoz vezettek, hogy egy egyiptomi börtönben sínylődjön.

Ha mindezek szolgálhatnak valamiféle tanulsággal, az az, hogy Istennek megvan a maga forgatókönyve és terve a világ történéseivel kapcsolatban. Még ha nem is valós idejűnkben értjük meg azok igaz jelentését, a negatív vagy akár tragikus események néha a világos, kézzelfogható jóban csúcsosodnak ki végül. József esetében ez azt jelentette, hogy egy egyiptomi börtönben kellett szenvednie ahhoz, hogy később az ország alkirályi tisztségéig emelkedjen fel. Eme felemelkedés egyik nem mellesleg eredménye pedig az volt, hogy családja szükségleteiről még a legnagyobb éhínség közepette is képes volt gondoskodni.

Maga József is ennek szellemében viszonyult a saját életéhez. Amikor immár Egyiptom alkirályaként, végül testvérei számára is felfedte valódi kilétét, azt mondta nekik: „Most pedig ne bánkódjatok és ne keltsen haragot szemeitekben, hogy eladtatok engem ide... Azért küldött engem Isten előttek... hogy életben tarthatok benneteket nagy megmenekülésre.” (1Mózes 45:5,7.).

Az isteni terv végső jószágában rejlik igazság életünk legfontosabb bizonyossága kell, hogy legyen. Bár József életében ez viszonylag könnyen tetten érhető, a zsidó történelem egészét tekintve azonban a terv már közel sem tűnik annyira világosnak.

József története jó példa arra, hogy már a múltban is szemtanúi lehettünk számtalan megpróbáltatásnak, amelyek bár kezdetben értelmetlennek tünnek, végül felfedték a mögöttük rejlő jelentést és isteni igazságot. Ez a jövőbe vetett hitünknek is táptalajul kell, hogy szolgáljon.

Kovács Jichak rabbinövendék
cikke Tali Loewenthal írása nyomán

Imaidők a következő hétre:

Talmud Egylet – Sász Chevra Zsinagóga

(VI., Vasvári Pál u. 5.)

Vasárnap-péntek: 8.00 Reggeli ima

Vasárnap-csütörtök: 15.45 Délutáni-esti ima (a Keren Or-ban)

Péntek: 13.00 Délutáni-esti ima (a Keren Or-ban)

17.00 **Mik a hajléktalanok jogai és kötelezettségei?**

(Oberlander Báruch rabbi előadása);

18.00 *Kábálát Sábát*, majd *Kidus* és vacsora

Szombat: 8.45 Hetiszakasz-tanulás, 9.15 Reggeli ima, majd *Kidus*

15.25 Délutáni ima, majd *szeudá slisit*

Óbudai Zsinagóga

(III., Lajos utca 163.)

Hétfő-péntek (munkanapokon):

6.30 Reggeli ima

Péntek: 18.00 Tanulás

18.30 *Kábálát Sábát*,

majd *Kidus*

Szombat: 9.15 Hetiszakasz

a kabbala tükrében

10.00 Reggeli ima, majd *Kidus*

Budavári Zsinagóga

(I., Táncsics M. u. 26.)

Péntek: 18.00 Tanulás;

Faith Asher előadása;

19.00 Szombatfogadás, *Kidus*

Szombat:

9.30 Reggeli tanulás

(zsidó misztika)

10.00 Reggeli ima,

majd *Kidus*

Velem és a Rebbével történt

Mitől van egy vallásos lapnak létjogosultsága?

Újságírói karrieremet a Hácofe című vallásos lapnál kezdtem Tel-Avivban. Néhány év elteltével engem neveztek ki az újság főszerkesztőjének. Az előléptésem előtt két évvel, 1958-ban, New Yorkba utaztam. Amikor apám meghallotta, hogy hova készülök, rávett, hogy feltétlenül kérjek találkozót a Lubavicsi Rebbétől. Bár apám nem volt lubavicsi haszid, rendszeresen levelezett a Rebbével a titkáráján, Hodakov rabbin keresztül.

Hallgattam apámra, és elmentem a Rebbéhez. A találkozóra purim után néhány nappal, éjjel 11-kor került sor. Amikor megérkeztem a Chábád főhadiszállására, a brooklyni Crown Heights negyedbe, rögtön feltűnt a hihetetlen nyüzsgés azon a késői órán. Mintha csak a nap közepén jártunk volna. Ameddig sokadmagammal várok, a Rebbe titkárai cikáztak a tömegben, a szomszéd szobában pedig jesivabóherék tanultak. Végül éjjel egykor mehettünk be a Rebbéhez.

Amint beléptem, a Rebbe felállt. Nagy mosollyal üdvözölt és kezet fogtunk. Hellyel kínált, és egy rövid bemutatkozás után már az újságkiadás, pontosabban a vallásos zsidó újságkiadás témájával foglalkoztunk. „Az az igazság, hogy valójában az volna a legjobb, ha egyáltalán nem lennének újságok. Az újságolvasásra szánt időben az emberek Tórát tanulhatnának. Azonban az újságok léteznek, ahogyan az a veszély is, hogy nem a megfelelő lapok kerülnek az emberek kezébe, olyanok, melyek a zsidóságtól idegen szellemiséget közvetítenek. Ezért tehát elengedhetetlen, hogy legyenek olyan

vallásos újságok, melyek közelebb hozzák az embereket a zsidósághoz” – mondta a Rebbe. „Csak abban az esetben van egy vallásos lapnak létjogosultsága, ha ennek a kritériumnak megfelel. Például, ha Eisenhower elnök egyik találkozójáról egy államfővel úgy számol be, hogy kidomborítja, hogyan valósul meg ál-

lyénvalónak, hogy egy vallásos újságban sportrovat legyen. A Rebbe azt felelte, hogy a szombaton rendezett sporteseményekről semmiképpen nem szabad beszámolni, a többről azonban feltétlenül. Máskülönben az olvasók közül sokan más lapot vásárolnának, és nem jutna el hozzájuk a mi újságunk üzenete.

Alter Volner az ITIM hírügynökséget vezette 1976 és 1990 között. Az interjú 2011 decemberében készült Izraelben.

tala az Örökkévaló terve, akkor elmondhatjuk, hogy az adott újság a zsidóság érdekét szolgálja” – tette hozzá.

A Rebbe kihangsúlyozta, hogy ügyelni kell a lap magas minőségére, nehogy az emberek más újsághoz pártoljanak. A minőség fenntartása nagyon fontos, de az újságíróknak állandóan a zsidó értékeket kell szem előtt tartaniuk.

Kérdéseket tettem fel neki néhány, sok vitát kiváltott témával kapcsolatban. Az egyik ilyen a sportesemények közzélése volt. Ezt sokan elleneztek az újságíróink közül, mert nem látták he-

Ezt követően egy érzékeny témát hoztam fel, mely rendkívül megosztotta az izraeli társadalmat, ez pedig a vallásos és szekuláris közösség szembenállása volt. Elmondtam, hogy az elmúlt évben Kfár Chábádba invitálták az akkoriban kifejezetten vallásellenes Munkapárthoz tartozó belügyminisztert, Jiszráel Bár-Jehudát. Azt kérdeztem, hogy miért hívott meg a Chábád valakit, aki annyira küzd a vallásos értékek ellen a Szentföldön.

„Mi értelme lett volna távol tartani őt? Az segített volna bárkin is? Viszont azzal, hogy mindenkit meggyőződésétől függet-

lenül szívesen látunk, talán elérjük, hogy egyszer megváltozik majd az illető. Ez nem azt jelenti, hogy egyetértünk vele, vagy elfogadjuk az álláspontját. De miért ne hívhattuk volna meg egy vallásos rendezvényre? Mi lehetett volna ennél jobb?” – válaszolt a Rebbe.

A beszélgetésünk két órán keresztül tartott, és rengeteg témát érintettünk, többek között a különböző vallásos közösségek és a különböző vallásos újságok közötti kapcsolatot. Láttam, hogy a Rebbét nagyon elszomorítja a vallásos közösségen belüli megosztottság és a vallásos lapokban megjelenő, tiszteletlen hangvételű cikkek. Arra kért, hogy tegyek meg minél többet e problémák orvoslása érdekében.

A találkozó egész ideje alatt csak ámultam. A Rebbe arca ragyogott. Erre a ragyogásra egész életemben emlékezni fogok. Úgy éreztem, hogy természetfeletti bölcsesség árad belőle. A Rebbe még a találkozó végén is – hajnali háromkor – teljesen éber és friss volt.

Az ezt követő években gyakran előfordult velem cikkírás közben, hogy megálltam és így szóltam magamhoz: „Vajon, amit most írok, az közelebb hozza az embereket a zsidósághoz? Mit gondolna a Rebbe Alter Volner cikkéről?”

Alter Volner

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:

www.youtube.com/alubavicsirebbe

Kóser konyha

Datolyatorta
sütés nélkül

Párve, glutén- és tojásmentes

20 szem datolya

1 pohár darált dió

1 pohár darált mandula

8 ek. cukrozatlan kakaópor

4 ek. víz

Csipetnyi só

3 tábla étcsokoládé

A datolyákat aprítógépbe tesszük, ennek hiányában villával is összetörhetjük. Hozzáadjuk a darált diót és mandulát, a vizet és a sót, és egynemű masszává gyúrjuk (megfelelő méretű aprítógép esetén minden hozzávalót beletehetünk, és a géppel készíthetjük el a masszát). Az egyneművé gyúrt datolyás keveréket nedves kézzel sütőpapírral bélelt formába simítjuk, és egy órára a mélyhűtőbe tesszük. A csokoládét lábosba vagy tűzálló tálba tesszük, és vízgőz fölött megolvasztjuk. A mélyhűtőből kivett tortára kenjük, a tortát szeletekre vágjuk, és egy fél órára hűtőszekrénybe tesszük, hogy a csokoládé megdermedjen a tetején. Erre az édességre az általános „sehákol” áldást mondjuk. Mivel nem tartalmaz lisztet, nem érvényes rá a süteményeknél általában mondott „boré miné mezonot” áldás, ám sem a datolyát, sem a diót nem látjuk az egyneművé gyúrt masszában, így „boré pri háec” sem lenne helyénvaló.

Trenderlizhetünk-e sábeszkor?

Nagy csoda történt ott!

Kedves hanukai szokás a *trenderlizés*. A *trenderli* (jiddisül *drédel*, héberül *szövivon*) fából, fémből vagy újabban műanyagból készült négy oldalú pörgettyű, aminek minden oldalán egy-egy héber betű található: *nun* (נ), *gimel* (ג), *hé* (ה), *sin* (ש),

ha a család ébren van (*Mágén Ávrahám* 672. fejezet végén).

A mára ősi zsidó szokásként ismert játékot sok híres rabbi játszotta (lásd *Párdész Eliezer*, *Chánuká* 2. kötet 655–657. oldal), köztük például a pozsonyi *Chátám Szofer* is, akinek ezüst *trenderlije* volt (*Elef kátáv* 396. paragrafus). Mára szá-

ember kisimítja az egyenetlenségeket a játékhoz, ami pedig sábeszkor tilos (*Misná brurá* uo. 158. a SÁ uo. 338:5. alapján.)

Ezt elvi vitaként terjesztik ki a játékokra általában, ami segít megérteni, hogy hogyan tekintett a hálachá a játékokra (*Petách hádvir* 4. kötet 338:4.). De a mai, ki-

ami a „Nész gádol hájá sám” – nagy csoda történt ott (az izraeli *trenderli*ken a *sin* betű helyett a *po* „itt” szót jelző *pé* [פ] betű található.)

A játék eredete

Bár elterjedt legenda, hogy a szír-görög katonák felbuknásakor a tiltott Tóranulást *trenderlizés*nek álcázták a zsidók (*Ocár kol Minhágé Jösurun* 19:4.), nincs történelmi forrása, hogy ilyen a messzire nyúlva vissza a játék zsidó történelemben. Sokkal valószínűbb, hogy a *teetotum* játékból, ered és azért kezdték ezt játszani a zsidók, hogy a gyerekek ébren maradjanak és várják meg, míg az apjuk meggyújtja a gyertyákat (*Sziách szárfé kodes* 3. kötet 468. paragrafus végén), hisz csak akkor lehet gyertyát gyújtani áldással,

mos magyarázat is épült köré, pl. az, hogy a betűk számértéke 358, ami megegyezik a *Másiách* (משיח) szó számértékével (*Imré Pinchász hásálém* 1. kötet 49. oldal).

Szabad-e *trenderlizni*
sábeszkor?

A játék kapcsán felmerülő hálachikus kérdés, hogy sábeszkor szabad-e *trenderlizni*, konkrétan: *mukce*-e a *trenderli*.

A *Sulchán áru*chban (*OC* 308:45.), hogy labdával nem szabad játszani sábeszkor, mert *mukcén*ek számít, hisz nem egy valódi használati tárgy és így nem szabad hozzáérni sábeszkor (*Mágén Ávrahám* uo. 72.). De a Rómá (uo.) valódi tárgynak tekinti, és szerrinte emiatt még sábeszkor is szabad vele játszani magánterületen (*SÁ RSZ* uo. 83.). [Kivéve földes talajon, mert félt, hogy az

fejezeten erre a célra gyártott játékok már minden vélemény szerint valódi tárgynak számítanak, és nem *mukcék* (*Sévet hálévi resposnum* 9. kötet 78. fejezet). Anynyit azonban kikötött a Rómá (uo. 338:5.), hogy nem szabad sábeszkor tétben játszani.

Így tehát szabad *trenderlizni* sábeszkor és a *trenderli* nem számít *mukcén*ak (*Chut sáni*, *Chánuká* 304. oldal), de természetesen nem pénzben, de pl. ha dióval játszanak, azt meg lehet engedni, mert nem számít valódi nyerevénynek. Az én családomban ez nem volt szokás, mert nem hagytak erre az engedményre (lásd még *Misná brurá* 322:22.; *Smirát sábat köhülchátá* 16:33.), de mostanában hallottam itt Budapesten más családokról, ahol kifejezetten sábeszi játék volt.

Oberlander Báruch

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183
www.zsido.com / info@zsido.com
Felelős kiadó: Oberlander Báruch rabbi
Főszerkesztő: Steiner Zsófia

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük, ne dobja el!

Munkatársak: Golubovics Martina,
Dénes Anna, Kovács Jichák, Molnár Zsófia
Nyomdai előkészítés: Juhász Valéria
ISSN 1416-4604

EMIH
EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI
IZRAELITA HITKÖZSÉG